

Wprowadzenie

Szanowni Państwo!

Druga dekada XXI wieku to czas dynamicznych przemian społecznych, politycznych, gospodarczych i technologicznych. Postęp ten skłania do dyskusji na temat znaczenia i dalekosiężnych skutków przemian nie tylko dla pojedynczego człowieka, ale również dla europejskiej cywilizacji. Dlatego z zadowoleniem przyjmuję kolejną publikację z serii naukowej „Kultura Europy Środkowej” zatytułowaną „Postęp i zacofanie w kulturze Europy Środkowej”. Składają się na nią zarówno artykuły zawierające wyniki prac badaczy z wielu ośrodków naukowych krajowych i zagranicznych, jak i zapis bardzo interesującej dyskusji panelowej „Regionalizm? Kosmopolityzm? Patriotyzm? Wyzwania tożsamości”. Podczas debaty, w której udział wzięli wybitni naukowcy z wielu dziedzin – historii i historii sztuki, literatury i bioetyki, filozofii i socjologii, stawiano nowe pytania o te podstawowe pojęcia. Dyskutowano nad dylematami nurtującymi nas szczególnie dzisiaj, gdy żyjemy coraz wygodniej i coraz szybciej, intensywnie pracujemy, aktywnie wypoczywamy, otoczeni elektroniką powierzamy najintymniejsze sfery ludzkiego życia i najtajniejsze sfery działania państw sieci internetowej, wirtualnej chmurze, w której każdy jest zidentyfikowany, ale każdy również może być anonimowy. Uzbrojeni w wiedzę, podajemy w wątpliwość wiele prawd do tej pory niewzruszonych, ale też ulegamy masowym manipulacjom.

Postęp niesie wiele dobra, ale czy każdy postęp jest dobry? Czy nie warto go spowolnić, a czasem wręcz odrzucić? Czy postęp przyniesie światu i ludziom dobrobyt? Czy dzięki niemu na pewno nastąpi epoka dobrostanu? Skażona ziemia, ocieplenie klimatu, żywność pełna chemii, niebezpieczne dla zdrowia używki – to ciemna strona postępu. Jego jasną stronę stanowią: nowoczesna nauka i medycyna, innowacyjna gospodarka, poprawa bezpieczeństwa pracy, coraz większa świadomość ekologiczna i działania mające na celu ochronę zasobów naturalnych Ziemi. Tu, na Śląsku, widzimy zarówno te jasne, jak i te ciemne strony postępu, i dobre, i złe strony zacofania. Jednak wiemy na pewno, że aby się rozwijać – w wymiarze indywidualnym oraz jako społeczeństwo – musimy budować naszą przyszłość na uniwersalnych, opartych na chrześcijańskich wartościach, ideach europejskiego humanizmu.

Świat współczesny pędzi z zawrotną prędkością. Pojawiają się nowe trendy, nowe mody, nowe teorie i idee, nowe szanse i zagrożenia. Jednak zawsze

należy zastanawiać się nad tym, co jest prawdziwym postępem, a co zacofaniem. Warto podjąć naukową refleksję nad dylematem: Co jest dla nas korzystniejsze – postęp czy jego brak?

*Małgorzata Mańka-Szulik
Prezydent miasta Zabrze*

Vorwort

Sehr geehrte Damen und Herren!

Die zweite Dekade des 21. Jahrhunderts stellt eine Zeit dynamischer gesellschaftlicher, politischer, wirtschaftlicher und technologischer Veränderungen dar. Dieser Fortschritt führt uns hin zu einer Diskussion über die Bedeutung und die weitreichenden Folgen dieses Wandels, nicht nur auf individueller Ebene, sondern auch für die europäische Gesellschaft insgesamt. Ich freue mich daher über die nächste Veröffentlichung der wissenschaftlichen Reihe „Kultur Mitteleuropas“ mit dem Titel „Fortschritt und Rückständigkeit der Kultur Mitteleuropas“. Sie umfasst sowohl Artikel, welche Arbeitsergebnisse von Forschern aus zahlreichen wissenschaftlichen Forschungszentren im In- und Ausland enthalten, sowie die Aufzeichnung einer sehr interessanten Podiumsdiskussion: „Regionalismus? Kosmopolitismus? Patriotismus? Herausforderungen für die Identität“. Während der Debatte, an der bedeutende Wissenschaftler vieler Fachbereiche – Geschichte und Kunstgeschichte, Literatur und Bioethik, Philosophie und Soziologie – teilnahmen, wurden neue Fragen nach grundlegenden Begriffen aufgeworfen. Es wurde über viele Dilemmata, die insbesondere in der heutigen Zeit an uns nagen, diskutiert. Wir leben jetzt komfortabler und schneller, arbeiten intensiver, erholen uns aktiver, umgeben von der omnipräsenten Elektronik vertrauen wir intimste Bereiche des menschlichen Lebens und geheimste Sphären staatlicher Aktivitäten dem Internet, der virtuellen Wolke, in der jeder identifizierbar ist, aber auch anonym bleiben kann, an. Gewappnet mit dem Wissen stellen wir viele, bisher nicht angefochtene Wahrheiten in Frage, und erliegen der Massenmanipulation.

Der Fortschritt bringt viel Gutes mit sich, aber ist jeder Fortschritt nur gut? Wäre nicht manchmal seine Entschleunigung oder gar Ablehnung lohnenswert? Wird Fortschritt der Welt und den Menschen Wohlergehen bringen? Kommt es dank ihm wirklich zu einer Epoche des Wohlergehens? Verseuchter Boden, globale Erwärmung, Lebensmittel voller Chemikalien, gesundheitsgefährdende Genussmittel – das ist die dunkle Seite des Fortschritts. Auf der hellen Seite steht die moderne Wissenschaft und Medizin, innovative Wirtschaft, die Verbesserung der Arbeitssicherheit, ein zunehmendes Umweltbewusstsein und Maßnahmen zum Schutz der natürlichen Ressourcen der Erde. Hier, in Schlesien, begegnen wir sowohl der hellen als auch dunklen Seite des Fortschritts sowie der guten als auch schlechten Seite von Rückständigkeit. Aber wir wissen wohl, dass wir, um uns – sowohl als Individuum als auch als Gesellschaft – weiterentwickeln

zu können, unsere Zukunft auf universellen, christlichen Werten basierenden Ideen des europäischen Humanismus, bauen müssen.

Die gegenwärtige moderne Welt rennt mit rasender Geschwindigkeit. Es erscheinen stetig neue Trends, neue Moden, neue Theorien und Ideen, neue Chancen und Gefahren. Aber immer sollte man überlegen, was echter Fortschritt ist und was Rückständigkeit ist. Es lohnt sich, sich wissenschaftlich mit diesem Dilemma auseinander zu setzen: Was ist günstiger für uns – Fortschritt oder dessen Ausbleiben?

*Małgorzata Mańka-Szulik
Präsidentin der Stadt Zabrze*